

**Konferencija
“Sociology and
Interdisciplinarity:
Central and South-East
European Perspectives”
“Sociologija i
interdisciplinarnost:
perspektive središnje i
jugoistočne Europe”
Zadar, 8. – 10. svibnja 2008.**

Zašto se uopće baviti interdisciplinarnošću, odnosno zašto je propitivati u odnosu sa sociologijom, pitanje je koje je postavljeno već u pozivu na sudjelovanje za konferenciju “Sociology and Interdisciplinarity: Central and South-East European Perspectives” koja je od 8. do 10. svibnja 2008. godine održana u Zadru.

Interdisciplinarnost i sociologija dijele raznolikost pristupa i tema, hibridnost, manjak kumulativnosti, fragmentiranost i mnoge druge odlike koje konzervativniji teoretičari/ke smatraju slabošću disciplinarnih pristupa. Ovom se konferencijom, međutim, htjelo afirmirati drugi pogled koji spomenute karakteristike vidi kao mogućnost inter/disciplinarnog rasta sociologije čije je otvaranje prema granicama predmeta i pristupa nužno kako bi uspješnije i preciznije rasvijetlila i objasnila kompleksne društvene i kulturne promjene. Taj je pogled osobito izazovan u i za središnju i jugoistočnu Europu čija se sociologija usporeno priključuje trendovima interdisciplinarnosti.

Specifične društvene, političke, kulturne i ekonomske prilike spomenute regije glavni su fokus izlaganja sudionika/ca konferencije. No i ovaj je regionalni pristup donio jednu novinu: nije se raspravljalo o lokalnim problemima kroz definirani geografski pristup – na što bi jednostavnije čitanje naslova konferencije moglo upućivati – nego su se globalno relevantni problemi promišljali iz specifičnih lokalnih perspektiva. Upravo je zato skup i privukao sudionike/ce kako iz regije (Slovenija, Češka, Bugarska, Rumunjska, Austrija, Hrvatska), tako i iz Španjolske, Italije, Velike Britanije, Belgije te Njemačke.

Trodnevna konferencija pod pokroviteljstvom Međunarodne sociološke udruge (International Sociological Association – ISA), a u organizaciji Hrvatskoga sociološkog društva (HSD) i Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru, održana je u Zadru od 8. do 10. svibnja 2008. godine.¹ Uz dobivanje ISA-ine financijske potpore važno je bilo sudjelovanje njezina dopredsjednika Michaela Burawoya u akademskom odboru konferencije zaduženom za recenziju prijavljenih priloga². ISA-ino sudjelovanje odvijalo se unutar politike poticanja rasprave o strukovno važnim temama uz naglasak na specifične probleme pojedinih regija.

Na skupu je sudjelovalo ukupno 46 izlagača i izlagačica iz jedanaest zemalja, a pratilo ga je stotinjak sudionika i sudionica. Uz pet pozvanih plenarnih predavanja, četiri raspravna priopćenja, održano je i 18 referata u šest tematskih sesija, te predstavljeno jedanaest postera izlagača/ica iz Hrvatske³.

Uvodno pozvano predavanje održao je predsjednik akademskog odbora Ronald J. Pohoryles iz Interdisciplinarnog centra za komparativna istraživanja u društvenim znanostima iz Beča. Jedino novim paradigmama i pristupima društvene i humanističke znanosti mogu zahvatiti suvremene promjene, smatra izlagač, koji dodatno prepoznaje nužnost usmjeravanja istraživanja na aktualne potrebe društva. Temeljna i primijenjena, konzultativna i evaluacijska istraživanja kroz razvijajuće koncepte

¹ Detaljan program s power-point prezentacijama izlaganja može se naći na mrežnoj stranici <http://www.hsd.hr/conf2008/programme.html>.

² Uz M. Burawoya, akademski odbor još su činili: predsjednik Ronald J. Pohoryles (Interdisciplinarni centar za komparativna istraživanja u društvenim znanostima – ICCR, Beč), Allan Williams (London Metropolitan University), Inga Tomić-Koludrović (HSD) te Saša Božić (Sveučilište u Zadru) koji je ujedno bio i koordinator konferencije.

³ U dvama je ciklusima predstavljeno jedanaest tematski raznolikih postera, no indikativnih za istraživački interes i razvoj sociologije u Hrvatskoj, budući da je riječ uglavnom o mladim istraživačima i istraživačicama. Tako su teme varirale od interdisciplinarnog istraživanja sporta, preko istraživanja rase i uloge policije kao javne službe, do konstrukcije muškosti i muške plodnosti te odnosa religioznosti i zdravlja.

i sadržaje te primjenjujući interdisciplinarnu logiku, stvaraju relevantno i *iskoristivo* znanje. Pohoryles je, ipak, na temelju istraživanja na europskoj razini o tekućim znanstvenim projektima i budućnosti društvenih i humanističkih znanosti ustvrdio da akademski rad u polju interdisciplinarnosti još uvijek usporava karijerno napredovanje istraživača/ica. Podupiranje i financiranje interdisciplinarnih projekata na europskoj razini otvara put istraživačima/cama tog profila, ali ipak usložnjava sustav upravljanja znanostima i ulogu društvenih i humanističkih znanosti u suvremenim društvima.

Svojim je predavanjem profesor Vjeran Katunarić (Odsjek za sociologiju, Zagreb) razložio ulogu teorije i njezina razvijanja unutar sociološke discipline, ali i preko uobičajenih disciplinarnih granica. Razmotrio je dvije strategije stvaranja i integracije znanja: multiparadigmatski pristup Gurvitcha, Bourdieua i Ritzera u odnosu na interdisciplinarno povezivanje različitih teorijskih uvida. Disciplinarno utemeljeni teorijski koncepti omogućuju postavljanje eksplanatornih pitanja o složenim društvenim fenomenima, ali dodatno omogućuju stvaranje umreženih znanja povučениh iz različitih polja. Afirmacija teorije kao mjesta izgradnje nužnog i kompleksnog znanja, a ne priznavanje određene discipline kao jedinog mjesta integracije znanja o društvu, oprimgjeno je nizom autora, napose istraživanjima u području etničnosti i etničkih odnosa.

Manfred Prisching (Institut za sociologiju, Graz) upitao se je li uopće moguće izbjeći interdisciplinarnost. Smatra da su discipline potrebne za organizaciju znanja, ali da je interdisciplinarnost blagotvorna ondje gdje je istraživački problemi, metode i rješenja iziskuju. U okviru razvijanja i ograničavanja znanja kroz disciplinarnu specijalizaciju, kao i razvijanja i ograničavanja znanja kroz interdisciplinarnost, Prisching pokazuje da dinamika interdisciplinarnosti stvara nove veze unutar znanja, dakaako samo kad je adekvatno primijenjena, a ne kad se koristi kao izgovor za površno i nesustavno znanje. Nizom primjera autora, teorija i tema, izlagač potvrđuje kako je interdisciplinarnost nužna, naglašavajući potencijal sociologije kao discipline za epistemološko te konkretno teorijsko i istraživačko otvaranje prema drugim poljima.

Sljedeće je pozvano predavanje održao Ivan Tchalakov s Odsjeka za sociologiju iz Plovdiva. Raspravu o sociologiji znanja i sociologiji znanosti utemeljio je na Mannheimovu i Mertonovu pristupu upućujući na njihove specifične prednosti ovisno o istraživačkom problemu. Mannheimova sociologija znanja može biti korisna, smatra izlagač, u proučavanju uloge istraživačkih instituta (*think-tanks*) u postsocijalističkoj tranziciji, dok Mertonov pristup sociologiji znanosti može rasvijetliti mobilnost znanosti i znanstvenika/ca te evoluciju znanstvenih institucija u postneoliberalnoj situaciji. Tchalakov, također, upozorava na važnost usko disciplinarnih pristupa, ali istodobno predlaže uspostavljanje sociologije znanstvenog znanja kako bi se razvila teorija za proučavanje novoga, šireg spektra društvenih fenomena.

Završnim plenarnim pozvanim predavanjem Mirjana Ule s Fakulteta za društvene znanosti iz Ljubljane razmotrila je pitanja “dekomunizacije” i “kolonizacije” srednjoeuropske sociologije. Ulaskom novih komercijalnih aktera na institucionalnu scenu sociologije uglavnom se počinju provoditi javnomnijienska istraživanja tržišta. Kolonizacija se, pak, očituje u pretvaranju srednjoeuropskih sociologa/inja u prikupljače podataka za zapadnoeuropska istraživanja. Lokalna sociologija je tako usmjerena samo na određeni problem, dok je ona zapadnoeuropska, napose sjevernoamerička, usmjerena na paradigme i razvoj teorija. Teorijska su razmatranja tako postala marginalnima u odnosu na metodološka i empirijska istraživanja. M. Ule tvrdi da je manjkom refleksije srednjoeuropska sociologija prestala propitivati vlastita društva. Točnije, prestala je razmišljati o pretpostavkama na kojima se temelji suvremeni društveni poredak.

Iz kratkog pregleda pozvanih predavanja jasno je da su izlagači i izlagačica suglasni oko značenja izgradnje teorije te njezine konceptualne i istraživačke primjene. Potkrepljujući svoje argumente raznolikim primjerima i pristupima, utvrdili su da je interdisciplinarnost neizbježna, a u specifičnom društvenom, kulturnom, znanstvenom i ekonomskom kontekstu središnje i jugoistočne Europe nužna, ako ne i presudna za razvoj sociologije i njezinu sposobnost da prepozna, istraži i protumači suvremene kompleksne društvene pojave i fenomene.

Te zaključke potvrđuju i izlaganja unutar šest tematskih sesija⁴. Primjerno se u tom smislu mogu izdvojiti izlaganja Siniše Zrinščaka, Mirka Petrića i Herwiga Reitera. Siniša Zrinščak (Studijski centar socijalnog rada, Zagreb) koristio je osobni primjer istraživača religije i socijalne politike. Iako različitih disciplinarnih povijesti, oba su područja u Hrvatskoj obilježena određenom marginalnošću u odnosu na sociologiju i fragmentiranošću u odnosu na istraživačku temu. Izlaganje je završeno pitanjem o mogućoj izgubljenosti znanstvenika i istraživača u polju religije i socijalne politike. Svojevrsni je nastavak izlaganje Mirka Petrića (Odjel za sociologiju, Zadar) koji kulturne studije vidi kao nadomjestak manjkavoj interdisciplinarnosti sociologije u Hrvatskoj. Služeći se objašnjenjima iz disciplinarne i institucionalne povijesti sociologije te razvoja kulturnih studija u Hrvatskoj i Velikoj Britaniji, koji nipošto nije posve usporediv, ali je indikativan, Petrić pokazuje kako kulturni studiji popunjavaju istraživačku prazninu između "čistih" disciplina i složene socijalne realnosti. Još iscrpnije, na konkretnom istraživačkom primjeru odgađanja majčinstva u zemljama istočne Europe, Herwig Reiter (Sveučilište u Bremenu) pokazuje kako je za objašnjenje kompleksnog fenomena potrebna interdisciplinarna triangulacija pristupa proučavanju životnog ciklusa. Za objašnjavanje prilika i kulture *odgađanja* potrebno je promatrati povijesni kontekst, utjecaj institucija na individualni život te biografske podatke o mogućnostima i željama životnog tijeka. Pritom nije riječ samo o interdisciplinarnom metodološkom, nego i o interdisciplinarnom konceptualnom izazovu.

Spomenuta priopćenja ilustrativna su za brojna druga promišljanja predstavljena u ostalim izlaganjima ili na posterima, koja su iz različitih teorijskih i istraživačkih perspektiva propitivala mogućnosti i zamke sociologije u kontekstu interdisciplinarnosti. U tom je smislu ovom konferencijom hrvatska sociologija

⁴ Na konferenciji je referirano 18 radova podijeljenih u sljedeće tematski različite sesije okvirnih naziva: etničnost i interdisciplinarnost, interdisciplinarnost i profesije (zanimanja), izvori i učinci interdisciplinarnosti, disciplina (ili disciplinarnost) sociologije, komunikacija i zdravlje, sociologija u različitim (društvenim) kontekstima.

potaknuta na promišljanje društva u suradnji s drugim disciplinama što se, kako se moglo čuti ne samo u izlaganjima, nego i u iznimno živim i akademski poticajnim raspravama, čini neizbježnim i neizostavnim. Osobito ako se hrvatska, ali i sociologije središnje i jugoistočne Europe (konačno) žele pozabaviti kompleksnim društvenim i kulturnim fenomenima koje sociologija danas treba i može objasniti.

Osim profesionalne vrijednosti⁵ koju je održana konferencija donijela sociologiji, valja naglasiti i onu institucionalnu. Naime, Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru na svojevrsni je način organizacijom ovog skupa obilježio tridesetogodišnjicu rada, ali i recentno nastavno, predmetno i istraživačko ojačavanje koje je određeno solidnim disciplinarnim temeljima, ali i interdisciplinarnim tematskim i metodološkim umreživanjima.

Valerija Barada

⁵ Profesionalna vrijednost očituje u spomenutim promišljanjima novih koncepata, ali joj je pridodana i jedna izravnije naravi. Naime, pozvani i dodatno recenzirani konferencijski prilozi bit će objavljeni u posebnom broju časopisa *Innovation: The European Journal of Social Science Research* što ga uređuje Interdisciplinarni centar za komparativna istraživanja u društvenim znanostima – ICCR iz Beča, a objavljuje Routledge.